

TÜRKİYE’DE STATÜKO ve DEĞİŞİME DİRENÇ

Coşkun Can Aktan
Prof.Dr.
Dokuz Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ccan.aktan@deu.edu.tr
&
Serdar Yay
Araş.Gör.
Süleyman Demirel Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
serdaryay@sdu.edu.tr

Özet

Değişime karşı engellerin en başında statüko, yani “*mevcut kurulu düzen*” gelmektedir. Mevcut kurulu düzen içindeki pek çok aktör ve faktör değişimin önünde engel oluşturmaktadır. Türkiye’de siyasi, iktisadi ve sosyal değişim her zaman muhtelif engellerle karşılaşmış ve halen de karşılaşmaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de değişime engel olan aktörlerin ve faktörlerin bir tahlilini yapmaktır.

Anahtar Kelimeler:

Alan Tanımı: Organizasyonel Değişim, Kamu Yönetimi, Kamu Ekonomisi, Devlet Reformu, Değişime Direnç

Abstract

STATUS QUO AND RESISTANCE TO CHANGE IN TURKEY

Status Quo, in other words “*existing state of affairs*” is the main barrier towards change. Many actors and factors in “*existing state of affairs*” play a role of resistance. In Turkey, any attempt of action or movement towards political, economic and social change have always met with barriers. This study aims to explore the Turkish experience of Status Quo and resistance to change.

Keywords: Organizational Change, Public Governance, Public Management, Government Reform. Resistance to Change

JEL Code: H1, P47

1.GİRİŞ

21. yüzyılın en önemli kavramı olan değişim, çok eski tarihlere, milattan önce 500’lü yıllara kadar dayanmaktadır. Antik Yunan’ın büyük düşünürü Heraklitos’un ‘*Her şey değişir ve hiçbir şey aynı kalmaz.*’ deyişi ile önemini vurguladığı değişim; Aiskhylos’in, Zeus’tan çaldığı ateşle büyük bir değişime yol açan Prometheus’u anlattığı trajedide¹ de karşımıza çıkmış, İbn-i Haldun’un değişimi ‘Tanrı’nın bir yasası²’ olarak kabul etmesi ile daha da önem kazanmıştır. Günümüzde ise ekonomiden siyasete, devlet yönetiminden şirket yönetimine, sosyal olaylardan kültüre her alanda yaşanan değişim içinde bulunduğumuz yüzyılın “*Değişim Çağı*” olarak anılmasına neden olmuştur.

Değişim çağında dünyamızın tek değişmeyen kuralı değişim olmuştur. Dünyada değişim rüzgarları esmiş, her alanda değişimler yaşanmıştır. Ancak insanoğlunun doğasında bulunan yeni şeylere karşı şüpheci yaklaşım sebebiyle her değişim çabası elbette ki amacına ulaşamamış, bu durum değişime karşı engelleri de beraberinde getirmiştir. Bu engellerin başında ise, statüko (*status quo*), gelmektedir.

¹ Prometheus, tanrısal düzene karşı çıkmış, insanlara ateşi vermekle değişimi gerçekleştirmeyi amaçlamış ve bunu başarmıştır. Prometheus, tanrıların en büyüğü Zeus’un elinden çalıp insanlara verdiği ateş ile onları hem karanlığa karşı korumuş hem de soğuğa karşı ısınmalarını sağlamıştır. Ancak bu durum Prometheus’un Zeus tarafından cezalandırılmasına, korkunç cezalar çekmesine ve zincirlere vurulmasına neden olmuştur (Aiskhylos, 2000). Buna ragmen Prometheus mevcut düzeni değiştirerek değişimi başarmış ve değişimin ilk sembolü olmuştur.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. (İbn-i Haldun, 1977: 222)

Türkiye’de de değişim söz konusu olduğunda pek çok engelle karşılaşılmıştır. Hiç şüphe yok ki statüko Türkiye’de de bu engellerin en başında gelmektedir. Statüko, tarihi zaferlerin ardından gelen büyük bir toplumsal dönüşüm ile 1923 yılında kurulan Türkiye’nin değişiminin önündeki en büyük engeldir. Çünkü, Türkiye dünyanın her anlamda hızlı bir şekilde ilerlediği, her konuda değişimin yaşandığı değişim çağını doğru okuyamamış, statükoyu koruyup kollayan ve menfaatleri statükonun sürdürülebilirliğine bağlı olanların değişime karşı gösterdikleri direnç yüzünden değişime şiddetle muhtaç bir konuma gelmiştir.

2. STATÜKO ve DEğİŞİME DİRENÇ

Roma’lı filozof Lucretius milattan önce son yüzyılda “*Değişmek; dağılmak, yok olmaktır. Parçalar oynar yerinden, bozulur düzenler...*” derken değişimin meydana getireceği güçlü etkiye dikkat çekmiş ve değişimin mevcut düzeni önemli bir şekilde etkileyeceğini belirtmiştir. Değişim, günümüz dünyasında hemen hemen her alanda karşımıza çıkmış, Lucretius’un asırlar evvel değindiği gibi mevcut yapıyı derinden sarsmış ve yepyeni bir düzen meydana getirmiştir. Değişimin yepyeni bir düzen meydana getirmesi ise, bir anlamda, hareket gerektirmiş; bu hareket sürtünmeye; sürtünmede acıya sebep olmuş ve değişim ile gelen yeni düzen herkeste memnuniyet yaratmamıştır (Krogerus & Tschäppeler, 2013: 90). Değişim ile gelen bu yeni düzenden ve beraberinde oluşacak denge değişikliklerinden rahatsızlık duyacak kişiler de tarih boyunca her zaman var olmuştur. Bu kişiler, değişimi sevmedikleri gibi, var olan düzenin de sürmesi gerektiğine inanan kişiler olmuştur. Çünkü, bu kişiler değişimin taşları yerinden oynatması ile toplumdaki mevcut konumlarını kaybedeceklerine inanmış ve değişimin kendilerini tehdit ettiğini, çıkarlarına uygun olmadığını düşünmüşlerdir. Kendi meşruiyetlerini, varlıklarını ve vazgeçilmezliklerini sağlamak adına mevcut düzenin değişmesini istemeyen bu kişiler “statükocu” olarak, değişmemesini istedikleri mevcut düzen ise “statüko” olarak tanımlanmaktadırlar.

Latince bir kelime olan statüko (status quo); yeni bir durum ile karşılaşıldığında hiçbir şey yapmama eğilimi anlamına gelmektedir (Samuelson & Zeckhauser, 1988: 8). Türk Dil Kurumu statükoyu en yalın anlamı ile “sürer durum” olarak açıklamıştır (TDK, 2014). Kısa ve öz bir ifadeyle statüko değişimin zıddıdır. Statükocular ise statükoyu sürdürmek isteyenlerdir. Değişime ve değişim ile gelecek yeni düzene büyük bir şüphe ile bakarlar. Sürekli gelişen, değişen

dünyada değişim artık kaçınılmaz iken statükocular değişimi kabullenmekte zorlanmakla kalmamakla beraber; değişime karşı ciddi bir direnç meydana getirirler ve böylece değişime karşı en büyük engeli de ortaya çıkarmış olurlar.

Değişime karşı engellerin en başında statüko, yani “*mevcut kurulu düzen*” gelmektedir (Aktan, 1999a: 82). Oysa, değişim için mevcut kurulu düzen yerini yepyeni bir düzene bırakmalıdır. Çünkü, statükonun ve statükocuların değişim karşıtı fikir ve çabalarının ortadan kaldırılması değişim için şarttır. Çünkü değişim aynı zamanda engellerin kaldırılmasını da gerektirmektedir. Değişimin başarılı olduğunun en büyük göstergelerinden biri statükoya karşı açık bir üstünlük sağlamasıdır.

Statüko, değişimin önündeki en ciddi engeldir. Statükocular, değişimi kabullenmek yerine, statükoyu muhafaza etmeye hatta daha da güçlendirmeye çalışırlar. Çünkü, statükocular için korunacak menfaatler, değişim ile gelecek yeniliklerden çok daha önemlidir. Ancak, tarihin tozlu sayfaları göstermiştir ki; değişen durumlara uyum sağlayamayanlar değişmedikleri sürece söz konusu konularında kalmışlardır. Çünkü, değişime yönelik takındıkları yanlış tutumlar öylesine büyük bir güçle ruhlarını ele geçirmiştir ki; bundan başka hiçbir şeye bakmaları ve bu durumdan kurtulmaları için çaba göstermeleri o kadar da kolay olmamıştır (Adler, 2012: 292). İşte, insanların değişime, değişmeye yönelik sergilediği bu yanlış tutumların ortadan kaldırılması fikir ve inançlarının değişmesi ile gerçekleşmiş, bu durum ise, kökünden kazınması güç sabit inançların ve herhangi bir duruma ya da olaya karşı olumsuz düşüncelerin ortadan kaldırılması ile mümkün olmuştur (Le Bon, 2014: 139). Kısaca, statükonun tiranlığı yerini değişime ve değişime olan inanca bırakmış, değişmeyen insanlar ise yok olup gitmişlerdir (Rousseau, 2014: 13).

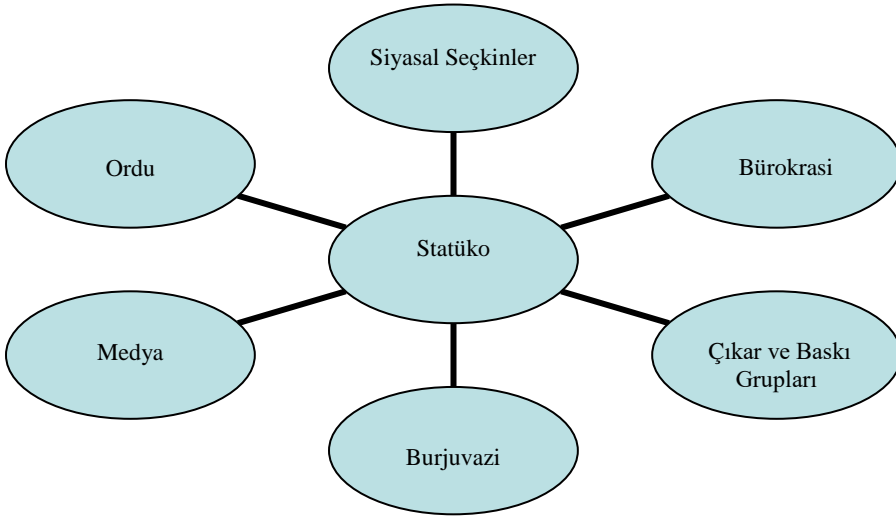
3.TÜRKİYE’DE STATÜKO ve DEĞİŞİME DİRENÇ

Değişim çağında yok olmak istemeyen ülkelerin statükoya üstün gelmesi gerekmektedir. Türkiye’nin de değişim çağında ayakta kalması için değişimi başarması gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi için ise statükonun ortadan kaldırılması gerekmektedir. Çünkü, statüko Türkiye’de halen ciddi anlamda etkili olmaktadır. Statükonun ortadan kaldırılması için önceleri bir umut olan, son yıllarda yeşeren değişim inancının artık büyümesi gerekmektedir. Bu gerçekleşir

ise, statükodan ve statükoculardan arınmış Türkiye, yanlışların yerini doğrulara, eskilerin yerini yenilere, menfaatlerin yerini erdeme ve güzel ahlaka bıraktığı bir ülke olacaktır.

Türkiye bu engellerin üstesinden gelerek değişim çağına ayak uydurmak zorundadır. Peki ama bu nasıl gerçekleşecek? Türkiye’de statüko nasıl ortadan kaldırılacak? Türkiye değişimin önündeki sayısız engeli nasıl aşacak? Bu soruları cevaplayabilmek için Türkiye’de statükoyu oluşturan aktörleri analiz etmek gerekmektedir. Türkiye’de statüko siyasal güç odağını oluşturan siyasal seçkinler ve bunların aldığı kararları uygulayan bürokratlar (bürokrasi), karar alma süreçlerini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen çıkar ve baskı grupları, büyük zenginlerin oluşturduğu parasal güç odağı; yani burjuvazi, iletişim ve kamuoyunu etkileme gücünü elinde bulunduran medya ve en önemlisi de statükoda gücün en önemli kısmını elinde bulunduran ordudan meydana gelmektedir.

Şekil 1: Türkiye’de Statükonun Aktörleri

Siyasal seçkinler: Seçkin kavramı ilk kez Pareto tarafından kullanılmış ve yöneten yani iktidardaki sınıfı tanımlamıştır (Sartori, 1997: 74). Pareto'nun seçkin diye tanımladığı şey, daha sonra oldukça farklı sonuçlara sahip bir biçimde iktidar seçkinleri veya siyasal seçkinler haline gelmiştir (Dahl, 1993: 342). Siyasal seçkinlerin gücü hükümet ve parti bütünlüğünün, iktidarının devamı için halk desteğinin ve genişlemekte olan bürokrasi başta olmak üzere statükonun diğer aktörlerinin kontrolündedir (Heywood, 2014: 447). Türkiye'de sınırsız devlet gücünü elini bulunduran siyasal seçkinler, bu güçlerini daha da arttırmak için statükonun muhafazasını istemişlerdir. Nitekim, bu durum değişime yönelik çabaları da ortadan kaldırmış ve Türkiye değişime neredeyse tamamen kapalı siyasetçiler yüzünden geriye gitmiştir.

Bürokrasi: Siyasal iktidarın almış olduğu kararların bizzat uygulayıcısıdır. Bürokrasi, siyasal seçkinlerden farklı olarak uzman kadrolara sahiptir ve çoğu zaman siyasi seçkinlerin aldığı kararlara etki etmektedirler. Ancak fayda maksimizasyonu içerisindeki bürokratlar, karşı karşıya oldukları sınırlamalar dahilinde faydalarını maksimize etmeye çalışmaktadırlar (Aktan & Dileyici, 2009: 59). Bürokratlar, ayrıca devlet kaynağını kendi buyruğu altında sonuna kadar kullanabilmeyi ve kendilerine herkesten öte ayrıcalıklar verilmesini istemektedirler (Poggi, 2011: 42). Bu durum, bürokrasinin itici bir güç, aktör veya organik yapı olarak siyasi iktidar mücadelesine etki etmesini sonucunu doğurmaktadır (Weber, 2014: 13-14). Böylece bürokrasinin çıkarları değişim çabalarının önüne geçmekte ve değişim umutlarını yok etmektedir. Türkiye'de de durum değişmemiş, bürokrasinin siyasi irade üzerindeki etkisi hep var olmuştur.

Çıkar ve baskı grupları: Çıkar grupları ortak maddi veya manevi çıkarlar etrafında bütünleşmiş ve bu çıkarlar çerçevesinde örgütlenmiş, ortak çıkarları doğrultusunda siyasi yönetimden talepte bulunan örgütlerdir. Bir çıkar grubu faaliyetleri ile organize olarak siyasal karar alma sürecini doğrudan veya dolaylı olarak etkileme ve menfaat elde etme çabasına girer ise o zaman ortaya baskı grubu çıkar. (Aktan vd., 2007: 204-205). Siyasal seçkinler ve bürokratlar dışında siyasal karar alma sürecinde çok önemli ölçüde doğrudan ve dolaylı olarak etkiye sahip olan çıkar ve baskı grupları Türkiye'de halen statükonun ciddi bir gücün oluşturan mesleki odalar, işçi sendikaları, dini gruplar, cemaatler, fikir dernekleri gibi çıkarlarını maksimize etmeye çalışan çıkar ve baskı grupları siyasal karar alma sürecini etkilemeye çalışmaktadırlar.

Burjuvazi: Parasal güce sahip zenginler bu güçlerini her zaman kullanma eğiliminde olup, siyasal karar alma sürecini etkilemektedirler. İktidarın kararlarını etkile gücüne sahip olan özel şirketler, holdingler ve büyük iş adamlarından oluşan burjuvazi ile siyasal iktidar arasındaki ilişki Türkiye'nin pek çok dönemine damga vurmuş ve parasal güç her zaman statükoya hizmet etmiştir (Aktan, 1999b: 112). Burjuvazi kendi çıkarlarına uygun olan reformları her zaman desteklemiş, ancak çıkarlarına uygun olmayan konularda değişime karşı büyük bir direnç meydana getirmiştir.

Medya: İletişim ve kamuoyunu etkileme gücünü elinde bulunduran medya statükonun bir diğer önemli aktörüdür. Gazeteler, televizyon ve son yıllarda özellikle sosyal medya aracılığıyla statüko değişimi kolaylıkla halk gözünde kötülemiş ve değişime karşı tehlikeli bir direnç meydana getirmiştir. Türk siyasi tarihinde pek çok önemli olay ve gelişmelerde medyanın halk üzerinde kurduğu baskı etkili olmuştur. Böylece statüko kendi ideolojisini topluma medya aracılığıyla yaymış ve değişime karşı bir direnç oluşturmuştur.

Ordu: Türkiye'de statükoda gücü elinde bulunduran en önemli kesim ordudur ve ordu statüko içerisindeki güç pozisyonunu koruma yönünde siyasi irade üzerinde etkili olabilmektedir. Dünyadaki değişim trendi ne zaman Türkiye'yi etkilese, toplumda değişim umutları yeşerse dokunulamayan güç konumundaki ordunun müdahalesi gecikmemiştir. Ordunun neredeyse her on yılda bir siyasi hayata yaptığı müdahaleler Türkiye'yi sancılı süreçlere sürüklemiş³, Türkiye'nin değişim çağını yakalamasına engel olmuştur.

Türkiye'de, Cumhuriyet'in ilan edildiği andan günümüze değişim, toplumu akla ve yeniliklere zorlamış; bu durum ise büyük bir çaba gerektirmiştir. Bu çaba kimi zaman değişimin gerçekleşmesine yeterli olmuş, çoğu zamanda yukarıda saydığımız statükonun aktörlerinin yarattığı dirence yenik düşmüştür. Statükonun değişime karşı pek çok kez zafer elde etmesi; alışılmışlardan beslenmesi ve büyük bir baskı gücü oluşturması sebebiyle değişim için gereken çaba kadar büyük bir çaba gerektirmemiş ve çok daha kolay olmuştur. Bu durum Türkiye'de statükonun toplumun ruhunu ele geçirmesine ve değişmekten korkmasına neden olmuştur.

³ 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi, 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası, 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi, 28 Şubat 1997 Postmodern Darbesi ve 27 Nisan 2007 E-Muhtırası.

4. TARİHSEL SÜREÇTE TÜRKİYE'DE STATÜKONUN DEĞİŞİME DİRENCİ

Türkiye'de değişimin tarihsel sürecini incelediğimizde değişime karşı her zaman bir direncin olduğunu söyleyebiliriz. Statükonun oldukça güçlü olduğu Türkiye'de bu direnci statükonun pek çok aktörünün birlikte oluşturduğunu görmekteyiz. Bu durum ise Türkiye'nin değişim umutlarını çoğu kez daha başlamadan bitirmiş, ancak kimi zaman da bütün dirence rağmen Türkiye'de değişimine yönelik atılan ciddi adımlar da olmuştur. Örneğin, Türkiye, Cumhuriyet'in ilanı ile belki de dünya da eşi benzeri görülmemiş bir değişimi yaşamış ve değişim inancı statükoya karşı galip gelmiştir.

Aslında Türkiye'nin değişim süreci 1923'ten çok daha öncesine 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı'na kadar dayanmaktadır. Yeni bir dönemin başladığı, yeni düzenlemelerin, yeni yasaların ve kurumların ortaya çıktığı bu dönemde, Yeniçeriler başta olmak üzere yenileşme hareketlerine karşı bazı gruplar değişime şiddetli bir biçimde direnç göstermişlerdir. Bu direnç toprak sahiplerinin de desteğiyle daha da kuvvetlenmiştir (Öztuna, 2015: 53-54). Halkın büyük bir kısmında heyecan yaratan bu süreç kısa sürse de, 1856 yılında Islahat Fermanı'nın çıkarılmasının, 1876'da I.Meşrutiyet ve 1908'de II.Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ve hatta 1923'te Cumhuriyet'in kurulmasının yolunu açmıştır. Uzun yıllar süren direnç, kanlı ayaklanmalara ve isyanlara neden olsa da değişime engel olamamıştır. Çünkü bu dönemde değişimin kaçınılmazlığı, toplumun dinamiklerini hareketlendirmiş ve yenileşme süreci başlamıştır.

1923'te Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte gerekli yapılanmalar ve çağdaş kanunlar ile yeni bir kimliğe bürünen Türkiye önemli bir değişim yaşamış ve hızlı bir şekilde ilerleme kaydetmiştir. Bu sayede, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan belirli bir seviyeye ulaşan Türkiye, pek çok açıdan gelişim göstermiş, ancak Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün ardından tek parti yönetimi ile giderek otoriter bir yapıya bürünmüş ve bu yapının giderek baskıya dönüşmesi statükonun hüküm sürdüğü bir Türkiye yaratmıştır. İlerleyen yıllarda, Türkiye'de yönetim biçimi otoriter tek parti yönetimine dönüşmüş, siyasal seçkinler ve bürokrasi ortaklığıyla büyüyen merkezî devlet yapısı daha da güçlenirken ordu başta olmak üzere çeşitli kesimlerin gücü giderek daha da hissedilmeye başlamıştır (Mahcupyan, 2008: 161). Statükonun ve statükocu zihniyetin bu dönemde

sürdüğü hükümdarlık, Türkiye'nin bugün halen değişime direnç gösteren yapılar ve zihniyetlerden kurtulamamasına neden olacak kadar etkili ve güçlü olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nda tarafsız kalmayı tercih eden Türkiye, savaşın global anlamda getireceği sonuçlardan etkilenmiş ekonomik ve siyasi sorunlar ile karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunlar, siyasal seçkinlerin, zenginler, bürokratlar ve ordu ile birlikte sürdürdüğü statükonun sorgulanmasına neden olmuş ve halkın bu duruma karşı değişim isteği tek parti iktidarından doğan Demokrat Parti ile hayat bulmuştur. 1950 yılında Demokrat Parti'nin ezici bir çoğunlukla iktidara gelmesi halkın statükodan kurtulmaya ve değişime yönelik istek ve arzusunu göstermiş, Adnan Menderes ve hükümetinin statükonun güçlendirdiği merkezîyetçi yapıya ve özellikle bürokrasi ve ordu başta olmak üzere statüko ile güçlenen her kesime karşı değişim isteyen halkın yanında olacağı Demokrat Parti'nin “Yeter! Söz milletindir!” sloganı ile daha en başından ortaya konulmuştur. Bunun da ötesinde Demokrat Parti kendini Türkiye'yi değiştirmek ile yükümlü olarak görmüştür. (Macit, 2010: 41-42; Zürcher, 2013: 324). Nitekim, Demokrat Parti iktidarı değişime yönelik ilk olarak söz konusu bürokratların ve ordunun etkisini azaltmaya ve bunları denetim altına almaya yönelik girişimlerde bulunmuş, bir yandan halk iyice değişim havasına bürünürken öte yandan da ilerici bir özgürlük ortamı oluşmuş, pek çok konuda değişime yönelik umut vaat eden gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde ilerici bir özgürlük ortamı oluşmuş; basın ve söz hürriyetleri, dernek kurma ve toplantı kurma hürriyetleri gibi başlıklar değişim adına umutlar vaat etmiştir. (Kapani, 1993: 113). Ancak, Adnan Menderes hükümetinin özellikle orduya yönelik reformları, ordu içinde hükümete karşı örgütlenmelerin artmasına neden olmuş, ekonomiye yönelik alınan liberal önlemler ise medyanın ve çıkar ve baskı gruplarının etkisiyle ülkenin batırıldığı, dışa mahkum edildiği gibi argümanlar yoluyla halk arasında ihtilafların oluşmasına yol açmıştır (Şentürk, 2007: 41-42). Bu durumun sonucunda; Demokrat Parti'nin iktidara geldiği andan itibaren statükoya açtığı savaş, 27 Mayıs 1960 yılında ordunun hükümete el koymasıyla son bulmuş; statükonun belki de en önemli aktörü olan ordu Türkiye'de esen değişim rüzgarlarının kısa sürmesine neden olmuştur. Bu durum Türkiye'nin demokrasiye henüz alışmadığını ve değişime hazır olmadığını ortaya koyarken, statükonun gücü ile yeniden tanışmasına da neden olmuştur.

Ordunun hükümete el koymasının ardından kurulan ilk hükümet, varlığı 2 yıl bile sürmeyecek bir koalisyon hükümeti (Cumhuriyet Halk Partisi-Adalet Partisi) olmuş, bu dönemde halk darbe sonrası ilk kez kendini ifade edebilme fırsatını 9 Temmuz 1961’da yapılan halk oylaması ile bulmuş ve 1924 Anayasası’nı yürürlükten kaldıran 1961 Anayasası % 60’ın üzerinde bir oy ile kabul edilmiştir. Yeni anayasa ile statükonun en büyük aktörü olan ordunun ülke yönetimindeki etkisinin yasal olarak daha da artmıştır (Göktepe, 2014: 403-404). 27 Mayıs 1960’da ordunun Cumhuriyet döneminde siyasi yapıya yapmış olduğu ilk askeri müdahalenin ve sonrasında mahkeme kararıyla Demokrat Parti’nin kapatılması ile ortaya çıkan Adalet Partisi, Süleyman Demirel önderliğinde 1965 ve 1969 seçimlerini kazanmıştır (Karpaz, 2013: 204-210). Demokrat Parti ile aynı çizgide politika izleyen ve halkın isteklerine karşı ılımlı bir tavır sergileyen Adalet Partisi’nin bu başarıyı elde etmesi halkın statükoya karşı sergilediği tutumu bir kez daha ortaya koymuştur. 1971 yılına gelindiğinde ise Fransa’da başlayan öğrenci hareketleri Türkiye’ye de sıçramış, Türkiye yeniden uzun yıllar sürecek bir kaos ortamına sürüklenmiş; üniversiteler başta olmak üzere pek çok kurum işlevlerini yitirmeye başlamış ve birçok talihsiz olay gündemi meşgul etmeye başlamıştır. Olayların üniversitelere yansması pek çok aydının ve bazı sivil toplum kuruluşları orduyu yeni bir darbe yapmaya teşvik etmesine neden olmuştur (Tutar, 2007: 151-152). Şüphesiz Türkiye’nin içinde bulunduğu bu durum en çok statükocuları mutlu etmiş ve değişim gayretleri yeni engeller karşısında bir kez daha yeniden yenik düşmüştür.

Bu gelişmeler 12 Mart 1971 askeri muhtırasının yaşanmasının arka planını oluşturmuş ve henüz kıvılcım halinde iken sönen değişim ateşi halk için bir sürpriz olmamıştır. 12 Mart 1971’de ki müdahalenin ardından yapılan düzenlemeler değişimi isteyen kurum ve kuruluşları derinden etkilemiş, sendikalar, basın, radyo ve televizyon, üniversiteler gibi kurumların ve pek çok hak ve özgürlüklerin önüne bir kez daha set çekilmiş, bürokrasinin ve merkeziyetçi yapının daha da güçlenmesine yol açmıştır (Ahmad, 2014: 181). 1970-1980 arası dönemde Türkiye, çok parçalı koalisyonlar ve azınlık hükümetleriyle yönetilmiş ve onbir hükümet kurulmuştur. Bu durum ise siyasal istikrarsızlığa yol açmış, değişim Türkiye’ye oldukça uzak bir kavram haline gelmiştir. Siyasal istikrarsızlık ve koalisyonların statükoyu güçlendirdiğini ve değişime engel olacağını belirten Aktan, bu durumu şöyle açıklamaktadır (Aktan, 2003: 150): “*Bir ülkede siyasal istikrarsızlık ortamı da değişimlerin*

gerçekleştirilmesini engellemektedir. Çeşitli nedenlerle seçimlerin çok sık yapıldığı ülkelerde hükümetlerin radikal değişim projelerini uygulamaları güç olmaktadır. Hükümetler yeniden seçilebilmek amacıyla popülist politikalar uygulamaya yönelmektedir. Aynı şekilde koalisyonla yönetilen ülkelerde de radikal değişimleri başarmanın kolay olmadığını belirtmek gerekir.”

Türkiye'nin değişim sürecinde bu dönemde en önemli gelişmelerden biri 24 Ocak Kararları' dır. Adalet Partisi lideri Süleyman Demirel'in Alparslan Türkeş'in önderliğindeki Milliyetçi Hareket Partisi ve Necmettin Erbakan önderliğindeki Milli Selamet Partisi'nin desteğiyle 12 Kasım 1979 tarihinde kurduğu ve 12 Eylül 1980 darbesi ile sona erecek koalisyon hükümeti döneminde birkaç yıl sonra Türkiye siyasetine damga vuracak olan dönemin Başbakanlık Müsteşarı Turgut Özal tarafından hazırlanan ve ekonomik açıdan tarihi yapısal dönüşümleri içeren kararlar, Türkiye'de Turgut Özal ile başlayacak değişim sürecinin de miladı olmuştur. Dışa kapalı ekonominin terk edilip, piyasa ekonomisinin bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmesi ile dışa açık ve liberal bir ekonomiye geçilmesi Türkiye'nin aslında sadece ekonomik açıdan bir değişim yaşamasını değil, siyasal ve sosyal alanı da etkileyecek bir paradigma değişimi yaşamasına neden olmuştur. 24 Ocak kararları bu sebeple, Türkiye'nin kabuk değiştirmesi anlamında atılmış en önemli adımlardan biri kabul edilmiştir. Çünkü bu dönemde Hayek, Friedman ve Buchanan gibi iktisatçılar sayesinde yeniden gün ışığına çıkan liberalizm özellikle ABD'de Ronald Reagan ve İngiltere'de Margaret Thatcher'ın politikalarının temelini oluşturmuş, “Muhafazakar Kapitalizm” ve “Yeni Sağ” olarak adlandırılan bu politikalar Turgut Özal ile birlikte Türkiye'de bir dönüşüm başlatmıştır (Aktan, 1994: 115-116). Türkiye, 24 Ocak Kararları ile Turgut Özal ve liberalizm ile tanışsa da Türkiye'de liberalizmin asıl başlangıç noktası 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra yapılan 6 Kasım 1983 seçimleri olmuştur.

12 Eylül 1980 sabahında statükonun hüküm sürdüğü Türkiye yeni bir askeri müdahale ile uyanmış, devlet organlarının işlemediği gerekçesiyle, silahlı kuvvetler yönetime el koymuştur. Türkiye tarihinde silahlı kuvvetlerin yönetime karşı bu üçüncü müdahalesi ile tüm ülkede olağanüstü hal ilan edilerek, parlamento dağıtılmış, Bakanlar Kurulu'nun görevine son verilmiş, milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılmış, tüm siyasi partiler ve sendikaların faaliyetlerine son verilmiştir. Askeri müdahale sonrası, başlayan tutuklama dalgası siyasetçilerden, aydınlara, gazetecilerden, sivil toplum

kuruluşları temsilcilerine kadar uzanmış, daha da kötüsü bu müdahalenin yarattığı korku Türkiye’yi uzun yıllar etkilemiştir. Korkuların gölgesinde 7 Kasım 1982’de yeni anayasa halk oylamasına sunulmuş ve %90’ın üzerinde bir oy ile kabul edilmiştir. 1982 Anayasası’nın kabulünden hemen sonra statüko siyaseti ve kurumları yeniden şekillendirmeye başlamıştır (Zürcher, 2013: 401- 406). Etkileri günümüze kadar gelen bu askeri müdahale halkın adeta bir öğrenilmiş çaresizlik sendromu yaşamasına neden olmuştur. Böylece Türkiye artık askeri müdahalelerin ülkesi haline gelmiş, değişime yönelik çabaların sürekli engellere takılması toplumun büyük bir kesiminde Türkiye’nin değişiminin bir hayal olmaktan öteye gidemeyeceği düşüncesinin yerleşmesine neden olmuştur.

1960-1980 arası dönemde Türkiye’de ordu üç başarılı müdahale gerçekleştirmiştir, Bu askeri müdahalelerin her biri de Türkiye’de statükonun varlığını güçlendirerek sürdürmesine yol açmıştır. Çünkü, statükoda gücü elinde bulunduran en önemli kesimlerden birisi ordudur ve ordu halen pek çok ülkede eleştirilemeyen bir tabu konumunu ve dokunulamayan güç pozisyonunu sürdürmekte ve kapalı bir organizasyon şeklinde olmaktadır (Aktan, 2003: 153-154). Değişim isteyen toplumlarda Türkiye’nin yaşadığı siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar ile karşılaşmak doğaldır. Ancak bu krizlerin demokratik usuller yerine, askeri müdahaleler yoluyla çözülmeye çalışılması değişime yönelik çabaları tamamen ortadan kaldırmaktadır. Üstelik, Türkiye’de yaşanan bu krizlerin olağan yollarla çözümüne hiç fırsat verilmemiş, askeri müdahalelerin çözüm önerileri de başarısız kalınca, bir süre sonra yeniden askeri müdahalelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türkiye’de yaşanan bu askeri müdahaleler ise, değişime engel olmakla kalmamış; değişimi isteyen toplumun her kesiminden insan da değişim çabalarına karşılık olarak gelecekte de başka bir askeri müdahalenin gerçekleşebileceği düşüncesi oluşmuştur. Bu düşünce ise toplumda değişimi isteyenlere karşı, değişime direnç gösterenlerin sayısının daha da artmasına neden olmuştur. Türkiye’ye böyle bir düşüncenin yerleşmiş olması, Değişim Çağı’nın getirdiği yenilikleri doğal olarak geciktirmiş ve Türkiye’nin yerinde saymasına neden olmuştur.

12 Eylül 1980 yılında yaşanan darbenin ardından Turgut Özal iktidarı döneminin yaşanması, Türkiye’nin daha önceki dönemlerle karşılaştırılmayacak şekilde önemli bir ilerleme kat ettiği bir dönem olmuştur. Özal, 12 Eylül 1980 yılında yaşanan askeri müdahalenin sonrasında oluşturulan asker ağırlıklı hükümette

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapmış, 6 Kasım 1983 seçimlerinde ise kurucusu ve Genel Başkanı olduğu Anavatan Partisi (ANAP) ile iktidar olmuştur. Özellikle Birinci ANAP Hükümeti döneminde (1983-1987) Türkiye'de adeta bir “zihniyet devrimi” yaşanmış, pek çok alanda yaşanan gelişmeler çerçevesinde Türkiye büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Ancak ne var ki, 1983 yılından Turgut Özal'ın 31 Ekim 1989 tarihinde Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesine kadar olan dönem zarfında Türkiye, yaşanan olumlu gelişmelere rağmen Özal'ın gerçekleştirmeyi arzu ettiği reformların pek çoğunu geçen 1983-1989 dönemi zarfında gerçekleştirememiştir (Aktan, 2003: 311).

Türkiye'de değişimin savunucusu olan Özal, kendisini 1923'te ilan edilen Cumhuriyet ile birlikte yeni bir kimliğe bürünen Türkiye'nin mimarı Atatürk'ün vizyonu ile özdeşleştirmiştir. Atatürk'ü, “statükoyu değiştirmeye çalışan bir reformcu” olarak nitelendiren Özal, değişimin önündeki en büyük engellerden olan statüko ile mücadele etmiş, benimsediği yeni politikalarla değişimin lideri olmuş, dokunulmaz tabuları ilk defa tartışılır hale sokmakla kalmamış, ideolojik çizgileri kırarak, kökleşmiş kalıpları reddetmiştir (Barlas, 2001: 121 & Gürpınar, 2013: 160). Özal böylece yeni Türkiye'nin lideri olarak değişim çağında ortaya çıkan yeni dünya düzenine ayak uydurmanın gerekliliğini fark etmiştir.

Özal'ı diğerlerinden ayıran değişime karşı umutsuz kitlelerin desteğini arkasına alması olmuş, bu destek sayesinde statükonun hükümranlığında tıkanma noktasını yaşayan Türkiye eski yapısına adeta bir savaş açmıştır. Özal'ın Türkiye'nin değişiminin miladı olan 24 Ocak Kararları'nın baş aktörü olması, 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinden sonra kurulan asker ağırlıklı hükümette Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yapması, askeri müdahalenin ardından yapılan seçimlerde kurucusu ve Genel Başkanı olduğu Anavatan Partisi'nin seçimleri kazanması 1989'a kadar Başbakan ve ardından Cumhurbaşkanı olması, 1980-1990 yıllarına damga vurmasına ve Türkiye'nin değişim sürecinde baş aktör olmasına neden olmuştur. 1980-1990 arasındaki bu dönemde Özal'ın politikalarının Reagan ve Thatcher hükümetlerinin uyguladığı politikaların yakın benzerlikler göstermesi ile Reaganomics ve Thatcherizm'den sonra ülkemizde Özalizm doğmuştur. 1980-1990 yıllarına hakim liberalizm anlayışı Özalizm ya da Özal Liberalizmi olarak adlandırılmıştır (Aktan, 1994: 122-123).

Türkiye, Özal döneminde önemli kazanımlar elde etse de maalesef radikal bir toplumsal dönüşümü gerçekleştirme fırsatını kaçırmıştır (Aktan, 1996: 30). Statükonun kolayca büyüdüğü merkezîyetçi yapının küçültülmesine, siyasilerin güç ve yetkilerinin sınırlandırılmasına ve piyasa ekonomisinin güçlendirilmesine yönelik reformlara imza atan Özal, geleceğin dünyasının çok farklı olacağını ve Türkiye'nin vakit kaybetmeden yeni dünya düzeni içinde yer alması gerektiğini belirtmiştir. Özal, Mustafa Kemal Atatürk'ten sonra Türkiye'nin gördüğü vizyon ve fikir adamlarının başında gelmiştir (Aktan, 2002: 713-714). Ancak, bu dönemde Türkiye değişen dünyanın gerçeklerini öğrenme imkanını yakalamış, statüko ve statükoculara rağmen değişim çağını yakalayabilmek için epeyce mesafe kat etmiştir. Özal sonrası dönemde ise Türkiye'de siyasal istikrarsızlık ortamı daha da artmıştır.

1990'larda başlayan karanlık günler, statükonun Özal döneminin değişim çabalarını karalama ve Türkiye'nin ilerlemesine engel olma çabalarıyla uzun yıllar devam etmiştir. Özal ile başlayan ve yapısal adımlarla güçlendirilen zihniyet dönüşümü, siyasetin daha önce görülmeyen bir şekilde siyasal seçkinler-bürokrasi-mafya tarafından kirletilmesi, halkın güvenini ve değişim isteğini kırmıştır. 1991 seçimlerine parti içi çekişmelerin yanı sıra Özal' sız giren Anavatan Partisi, iktidarı Süleyman Demirel'in liderliğindeki Doğru Yol Partisi ve Erdal İnönü'nün liderliğindeki Sosyal Demokrat Halkçı Parti ortaklığında kurulan koalisyonu bırakmıştır. Geçmişte askeri müdahalelerin olmasına neden olan bu iki parti arasındaki çatışma, toplumun sorunlarına çözüm bulmak ve toplumu huzura erdirmek yerine Özal ve değişim politikalarına olan düşmanlık sayesinde iş birliğine dönüşmüştür (Tutar, 2007: 294). Nitekim, bu hükümet seçimleri kazanır kazanmaz tüm stratejisini Özal'ı, Cumhurbaşkanlığı'ndan indirmek üzere kurmuştur (Çelebi, 2013: 302).

90'lı yıllar siyasal istikrarsızlığın etkisiyle ülkede güven erozyonunun yaşandığı, değişim inancını kaybetmiş halkın siyasi kurumlara olan inancının azaldığı, Türkiye'nin pek çok açıdan itibarının sarsıldığı ve Değişim Çağı'nın çok gerisinde kaldığı yıllar olmuştur. Türkiye'yi 10 yılda büyük değişimlere uğratan ve ülkeye yeni bir vizyon getiren Özal'ın 17 Nisan 1993'teki ani ölümü sonrası 16 Mayıs 1993'te Süleyman Demirel yeni Cumhurbaşkanı seçilmiş ve Doğru Yol Partisi lideri Tansu Çiller' in, Anavatan Partisi lideri Mesut Yılmaz'ın, Refah Partisi lideri Necmettin Erbakan'ın ve Demokratik Sol Parti lideri Bülent Ecevit'in

Başbakanlığında kurulan koalisyon hükümetleri Türkiye'nin kaderini belirlemiştir. Bu dönemde hem ekonomide hem de demokrasi de yapılan büyük yanlışlar statükoyu güçlendirmiştir. Bürokrasi ve siyasal seçkinler işbirliği, medya ve bazı zenginler tarafından da desteklenince ekonomi politikalarında liberalleşme eğilimden uzaklaşmış, büyük medya kuruluşları sahipleri aynı zamanda adeta ekonomi politikalarının belirleyicisi olmuşlardır (Turgut, 2006: 77). Yine bu dönemde ülke kaotik bir döneme sürüklenmiş, terör olayları ve yolsuzluklar artmış, ekonomik krizler birbirini izlemiş ve halkın değişim isteği gündemde yer bile bulamamış ve 90'lı yıllar Türkiye'nin kaybedilmiş yılları olarak tarihe geçmiştir.

Bu dönemde statükonun en önemli aktörlerden olan ordunun Türkiye'de siyasi alana son müdahalesi olarak kabul edilen ve diğer askeri müdahalelerden farklı olarak Cumhuriyet'in hukuksal ve yönetsel düzenini ortadan kaldırmadığı için “*postmodern darbe*” olarak tarihe geçen ve 28 Şubat 1997 tarihinde “irtica ve buna karşı alınacak tedbirler” gündemi ile toplanan Milli Güvenlik Kurulu'nda dokuz saat süren görüşme sonrası hükümete iletilen kararları tarihe geçmiştir. Bu postmodern darbenin öncesinde ve sonrasında statükonun aktörleri yine başrolde karşımıza çıkmıştır. Ordu ve Türkiye'nin önde gelen çıkar ve baskı grupları başta olmak üzere bazı gruplar yeni hükümet arayışı içine girmişler, medya ve iş dünyası aracılığıyla “Siyasal İslamın Yükselişi” ile “Laik Cumhuriyet Rejimi” ve “Şeriat” ile “Askeri Yönetim” ikilemleri ve bu dönemde yaşanan bazı olaylar sürekli gündeme gelmiş ve 18 Haziran 1997'de Başbakan Necmettin Erbakan'ın görevi koalisyon ortağı Tansu Çiller'e devretmek amacıyla istifasını dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e sunmasıyla bir dönem daha kapanmıştır. 28 Şubat postmodern darbesi bir gün ile sınırlı olmayan ve hatta etkisinin bin yıl süreceği iddia edilen bir darbe olarak Türkiye tarihine geçmiştir (Şentürk, 2007: 91).

1991 Genel Seçimlerinden 2002 Genel Seçimlerine kadar geçen sürede ortalama görev süresi bir yıl olan toplam on koalisyon hükümeti kurulmuştur (Çiçek, 2014: 19). Bu süreçte Türkiye'nin yaşadıkları ise siyasal istikrarsızlığın ve koalisyonların statükoyu güçlendirdiği ve değişimin önündeki en büyük engellerden biri olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır. Türkiye'nin Cumhuriyet'in kurulmasından bu yana yaşadığı bütün olumsuzluk ve özellikle 90'lı yıllar, halkın değişime ve statükonun ortadan kaldırılmasına olan ihtiyacını arttırmış ve bu

İhtiyaç 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulan AK Parti'ye 2002, 2007, 2011 ve 2015 yıllarında yapılan seçimlerde tek başına iktidar olma zaferini kazandırmıştır. Öte yandan 10 Ağustos 2014 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan Türkiye Cumhuriyeti tarihinde halk tarafından seçilen ilk Cumhurbaşkanı olmuştur.

Özetlemek gerekirse Türkiye'de değişim yönünde şüphesiz ciddi mesafeler kat edilmiştir. Yukarıda saydığımız değişimi engelleme çabalarına, yıllar sonra açığa çıkan başarısız kalmış darbe girişimlerini, çıkar ve baskı gruplarının, işadamlarının özellikle medyayı kullanarak ülkede iç karışıklıklar oluşturmak suretiyle hükümeti düşürme gayretlerini ve bürokrasinin tehditlerini de eklediğimizde statükoyu halen Türkiye'nin bir gerçeği olarak kabul etmemiz gerekmektedir.

5. STATÜKODAN DEĞİŞİME YENİ TÜRKİYE

Türkiye'de statükonun ana aktörlerinin değişime karşı geçmişten günümüze büyük bir direnç oluşturduğunu söylemek mümkündür. Üstelik çoğu kez değişim söz konusu olduğunda bu aktörlerden sadece belirli kısmı değil, tümü bir araya gelmekte ve değişimin gerçekleşmesini güçleştirmek ve bu konuda engel oluşturmaktadır.

Bu genel tespitten sonra ülkemizde siyasal seçkinlerin ve bürokrasinin değişime direnen kesimlerin en başında geldiğini söylemek mümkündür. Öte yandan ordu da Türkiye Cumhuriyeti tarihinde statükonun ciddi bir güç odağını oluşturmuştur. Birçok çıkar ve baskı grubunun ve zenginlerin de ellerindeki gücü statükonun devamına yönelik kullanmaları ve bütün bu kesimlerin medya aracılığıyla toplumu etkilemeleri değişimi engellemiştir.

Özellikle son birkaç yılda “statüko” sözcüğüne iyice alışan Türkiye'de artık halk Türkiye'nin değişim ümitlerini uzun yıllardır ileriye erteleyenler ile mücadele istemiş ve Türkiye'yi değişime zorlamıştır. Ancak, bütün bu ilerlemelere rağmen Türkiye'nin oldukça zor ve sıkıntılı bir süreçlerden kurtulması mümkün olmamıştır. Ne yazık ki, Ay'da şehirleşme çabalarının başladığı bir değişim çağında Türkiye, kendisini değişime kapatmış ve değişime yönelik ciddi, kararlı ve cesaretli adımlarını atamamıştır (Aktan, 1998: 7).

Türkiye değişim yolunda pek çok zinciri kırarak ilerlese de Türkiye'nin değişiminin önünde pek çok engel halen mevcuttur. Ne yazık ki Türkiye, değişim çağına ayak uyduramamaktadır. Türkiye'de değişim halen önemli bir ihtiyaç olup; Türkiye'nin değişimini engelleyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu durumun en önemli sebebi, Türkiye'nin toplumsal yapısı itibariyle değişim fikrinin yerleşmesinin oldukça zor olacağı, aynı zamanda değişime karşı direncin ve pek çok engelin kolayca oluşacağı bir ülke olmasıdır. Statükonun tiranlığından, askeri darbelere, çıkar ve baskı gruplarından medyaya kadar pek çok engel Türkiye'nin değişimine, değişim çağına ayak uydurmasına karşı olmuştur, olmaktadır ve olmayı sürdürmektedir.

6. SONUÇ

Hızlı değişimlerin yaşandığı çağımızda statükonun tiranlığının hüküm sürmesi şüphesiz ki artık düşünülemez. Mevlana Celaleddin Rumi' nin 13. yüzyılda söylediği *"dünle birlikte gitti cancağızım ne varsa düne ait, şimdi yeni şeyler söylemek lazım."* sözü bu açıdan büyük önem taşımakta, eskinin artık önemini kaybettiğini güzel bir şekilde açıklamaktadır.

Dünya hızlı bir değişim süreci içindeyken, statükonun muhafazasından yana olmak ve değişime aktif bir şekilde direnmek çok yanlıştır. Değişim çağındayız; dolayısıyla değişim artık kaçınılmaz bir hal almıştır. Teknolojiden ekonomiye, siyasetten kültüre akla gelebilecek her alanda çok ciddi değişimler yaşanmaktadır. Bu durumu görmezden gelenler, buna karşı direnenler elbette sonunda kaybedecektir. Friedrich Wilhelm Nietzsche'nin *"Derisini değiştirmeyi bilmeyen yılan ölür."* deyişü bu durumu çok güzel özetlemektedir.

Dünya hızlı bir şekilde derisini değiştirir iken, Türkiye de derisini değiştirmeye ve yapısal reformlarını gerçekleştirilmeye devam etmelidir. Ülkemizde "statüko kültürü" yerini değişim kültürüne bırakmalı ve bu yönde toplumsal irade güçlü bir şekilde siyasi iradenin arkasında durmalıdır. Dünya değişimi tüm hızıyla yaşarken Türkiye henüz statükonun vesayetinden kurtulamadığı için değişim çağının gerisinde kalmıştır. Türkiye'nin statükonun tiranlığından kurtulabilmesi için aşağıda özetlenen vizyon ve yol haritası önem taşımaktadır.

Türkiye, yeni dünya düzeninde yerini alabilmek ve 21. yüzyıl bilgi toplumuna yetişebilmek için sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlarını çözüme kavuşturmak zorundadır.

Türkiye, halihazırda ciddi sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Yapılması gereken ilk iş sorunları teşhis etmektir. Bu bakımdan, deyim yerindeyse bir ülke sorunları genel envanterinin oluşturulması gereklidir. Teşhis, tedavi için gereklidir.

Türkiye'nin acil ihtiyacı sorunlarını çözüme kavuşturacak bir toplumsal yeniden yapılanma projesinin yürürlüğe konulmasıdır. Değişen değerler, değişen dünya ve değişen Türkiye, yeniden yapılanmayı ve reformu kaçınılmaz kılmaktadır.

Toplumsal yeniden yapılanma projesi, bir değişim ve reform stratejisi olmalıdır. Geçmiş, bugünü ve geleceği bir bütün olarak ele alan ülke stratejisinde Türkiye'yi 21. yüzyıla taşıyacak hedefler tespit edilmelidir.

Türkiye'nin yeni toplumsal vizyonu çağı yakalamak, gelişen ve değişen dünyaya entegre olabilmektir.

Türkiye'nin yeni toplumsal vizyonu, iyi bir sosyal düzenin temel amaçları olan barış, özgürlük, adalet, refah ve güvenlik ilkelerini gerçekleştirmek olmalıdır.

Türkiye'nin yeni toplumsal vizyonu, iyi bir siyasal düzenin temel ilkeleri olan çoğulcu, temsil ve katılıma dayalı, azınlık haklarının çoğunluk haklarına feda edilmediği, parlamentonun ve siyasal iktidarın güç ve yetkilerinin sınırsız olmadığı, hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu, bireylerin siyasi hak ve özgürlüklerinin etkin bir şekilde güvence altına alındığı bir anayasal demokrasiyi gerçekleştirmek olmalıdır.

Türkiye'nin yeni toplumsal vizyonu, iyi bir ekonomik düzenin temel ilkeleri olan, özel mülkiyet, rekabet, veraset, sınırlı devlet, özel girişim ve bireylerin ekonomik hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı bir serbest piyasa ekonomisini gerçekleştirmek olmalıdır.

21. yüzyılın hedefi demokrasi ve piyasa ekonomisi (liberal ekonomik düzen) ilkelerine dayalı liberal demokrasiyi gerçekleştirmektir.

Bu hedeflere ulaşmak bireysel ve toplumsal sorumluluk bilincine bağlıdır. Öncelikle toplumda yaşayan bir birey olarak görev ve sorumluluklarımız olduğuna inanmamız gerekiyor. Birey olarak “*bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın*”, “*gölge etme başka ihsan istemem*”, “*bu memleketi biz mi kurtaracağız*”, “*böyle gelmiş böyle gider*” ve benzeri yaklaşımlardan ve anlayışlardan kendimizi arındırmamız gerekmektedir. İsteğin, iradenin, cesaretin ve kararlılığın bulunmadığı yerde değişim ve reform olmaz.

Türk kamu yönetiminde bugün hala Osmanlı kapıkulu geleneği ve Cumhuriyet rejiminin merkezîyetçi-bürokratik yönetim geleneği varlığını sürdürmektedir. Türkiye'nin sivil toplum düzenine kavuşabilmesi için değişim ve reformun bireyler tarafından diyalog ve uzlaşmaya dayalı olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Türkiye, özgür ve demokratik bir ülke olmak istiyorsa sivil toplum düzenini oluşturmak zorundadır.

Sivil toplum düzenini inşa etmek için tüm bireylerin ve tüm toplumsal katmanların gücüne ve katkısına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bir toplumsal misyondur. Vizyon olmadan hedef olmaz. Misyon olmadan da hedefe ulaşılamaz.

Son sözü Osmanlı Devleti'ne 19. yüzyılda büyük hizmetler vermiş hem devlet hem bilim adamı Ahmet Cevdet Paşa'nın bir cümlesinden yola çıkarak vermemiz doğru olacaktır. Ahmet Cevdet Paşa: “*Değişmemekte ve statik kalmakta direnen memleketler kadar dengeyi kaybedenler de tarihin harabelerine gömülmüşlerdir.*” demiştir. Değişime olan inancın giderek daha da yerleştiği statükodan arınan Türkiye, siyasetten ekonomiye, toplumsal yaşamdan teknolojiye kadar istikrarı ve ilerlemeyi sağlayacak, devlet ile millet arasındaki mesafenin giderek azaldığı, vatandaşlarının huzur ve güven ortamında yaşadığı, küresel sahnede söz sahibi bir ülke olacaktır.

KAYNAKLAR

Adler, A., (2012), İnsanı Tanıma Sanatı, (Çev. Kâmuran Şipal), İstanbul: Say Yayınları.

Ahmad, F., (2014), Modern Türkiye'nin Oluşumu, (Çev. Yavuz Alogan), İstanbul: Kaynak Yayınları.

Aiskhylos, (2000), Zincire Vurulmuş Prometheus, (Çev. Azra Erhat & Sabahattin Eyüboğlu), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Aktan, C. C., (1994), Gerçek Liberalizm Nedir?, İzmir: T Yayınları.

Aktan, C. C., (24.04.1998), Siyasal Güç Dönüşüme Engel, Milliyet, 7.

Aktan, C. C., (1999a), Toplumsal Dönüşüm ve Türkiye, İstanbul: Milliyet Yayınları.

Aktan C. C., (1999b), Kirli Devletten Temiz Devlete, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Aktan, C. C., (2002), Anayasal İktisat, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Aktan, C. C., (2003), Değişim Çağında Devlet, Konya: Çizgi Kitabevi.

Aktan, C. C., (2006), Özal'ın Değişim Modeli ve Değişime Karşı Direnen Güçlerin Tahlili, Türkiye Günlüğü, 40, Mayıs-Haziran 1996.

Aktan, C. C., & Ay H., & Çoban, H., (2007), Siyasal Karar Alma Sürecinde Çıkar Grupları, içinde: Modern Politik İktisat: Kamu Tercihi, (Edi. Coşkun Can Aktan & Dilek Dileyici), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Aktan, C. C., & Dileyici D., (2009), Kamu Ekonomisinde Karar Alma ve Oylama, içinde: Kamu Ekonomisi, (Edi. Coşkun Can Aktan & Dilek Dileyici), İzmir: Birleşik Matbaacılık.

- Barlas, M., (2001), Turgut Özal'ın Anıları, İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Çelebi, I., (2013), Türkiye'nin Dönüşüm Yılları: Yeniden Öğrenme Zamanı, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çiçek, C., (2014), Yeni Türkiye'nin Oluşumunda Bazı İlke ve Hedefler, Yeni Türkiye, 56, Ocak - Şubat 2014.
- Dahl, R. A., (1993), Demokrasi ve Eleştirileri, (Çev. Levent Köker), Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği - Türk Demokrasi Vakfı.
- Göktepe, C., (2014), Türkiye'de 27 Mayıs Darbesi Sonrası İç ve Dış Siyasi Gelişmeler (1961-1964), içinde: Osmanlı'dan İkibinli Yıllara Türkiye'nin Politik Tarihi (İç ve Dış Politika), (Edi. Adem Çaylak & Mehmet Dikkaya & Cihat Göktepe & Hüsnü Kaplı), Ankara: Savaş Yayınevi.
- Gürpınar, D., (2013), Düne Veda Türkiye'de Liberalizm ve Demokratlık (1980-2010), İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Haldun, İbn-i., (1977), Mukaddime, C.1., (Çev. Turan Dursun), İstanbul: Onur Yayınları.
- Heywood, A., (2014), Siyaset, (Çev. Bekir Berat Özipek & Bican Şahin & Mete Yıldız & Zeynep Kopuzlu & Bahattin Seçilmişoğlu & Atilla Yayla), Ankara: Liberte Yayınları.
- Kapani, M., (1993), Kamu Hürriyetleri, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Karpat, K. H., (2013), Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Krogerus, M., & Tschäppeler, R., (2013), Değişim Kitabı: Dünyanın Nasıl Şekillendiğini Anlamak İçin Elli Model, (Çev. İbrahim Şener), İstanbul: Pegasus Yayınları.

Le Bon, G., (2014), Kitleler Psikolojisi, (Çev. Hasan Can), Ankara: Tutku Yayınları.

Macit, M., (2010), Türkiye’de Değişim ve Siyaset; Siyasal Reklam ve İlanların Dilinden: 1950-2000, İstanbul: Birey Yayınları.

Mahçupyan, E., (2008), Türkiye’yi Anlamak: Zihniyet, Değişim ve Kriz, İstanbul: İletişim Yayınları.

Öztuna, Y., (2015), Kısa Osmanlı Tarihi, İstanbul: Derin Tarih Kültür Yayınları.

Poggi, G., (2011), Devlet: Doğası, Gelişimi ve Geleceği, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Rousseau J. J., (2014), Toplum Sözleşmesi, (Çev. Vedat Günyol), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Samuelson, W., & Zeckhauser, R., (1988), Status Quo Bias in Decision Making, Journal of Rzsk cind C'ncertaznt, 1, 7-59.

Sartori, G., (1997), Demokrasi Kuramı, (Çev. Deniz Baykal), Ankara: Siyasi İlimler Türk Derneği.

Şentürk, H., (2007), Darbelere ve Muhtıralara Karşı Demokratik Mücadele Yöntemleri, İstanbul: Okutan Yayınları.

Turgut, M., (2006), Değişen Türkiye Değişemeyen Siyaset, İstanbul: Etik Yayınları.

Tutar, H., (2007), Türk Siyasetinde Sancılı Yıllar, İstanbul: Bizim Kitaplar Yayınevi.

Türk Dil Kurumu (TDK),

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=STAT%C3%9CKO
(24.07.2014).

Weber, M., (2014), Bürokrasi ve Otorite, (Çev. H. Bahadır Akın), Ankara: Adres Yayınları.

Zürcher, E. J., (2013), Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları.